

La importància de les pràctiques **piklerianes** a l'escola bressol

Fa unes setmanes, des de la redacció d'aquesta revista, es va proposar a les participants del Seminari de Reflexió Pikler-Lóczy que elaborassin un article sobre la importància pikleriana a les escoles bressol. Hem de reconèixer que els ha estat tot un repte posar en un sol article les seves reflexions de tants anys compartits.

Durant la dècada de 1970, l'Associació de Mestres Rosa Sensat va conèixer l'existència de l'Institut Lóczy, que acollia infants de 0 a 3 anys, a través del llibre *Lóczy ou le maternage insolite* de Myriam David i Geneviève Apell (que es troba traduït al castellà a l'editorial Octaedro). En l'actualitat és una escola infantil que acull infants d'1 a 4 anys, seguint les idees de respecte, harmonia i originalitat de la mirada pikleriana.

El Grup Pikler de l'Associació de Mestres Rosa Sensat es va constituir l'any 1992. En el seu inici l'integraven vuit mestres. El seu objectiu principal era la difusió del pensament pedagògic piklerià. Això s'ha materialitzat en la traducció d'articles i escrits de diferents col·laboradores de Lóczy i ha arribat a la comunitat educativa a través de la revista INFÀNCIA.

Des de llavors, som moltes les mestres i educadores de tot Catalunya que hem participat en el grup per reflexionar sobre la nostra pràctica educativa. Amb aquest article pretenem no solament donar a conèixer Emmi Pikler i els seus principis pedagògics, sinó també donar veu a totes aquelles escoles i educadores que, dins de les seves estances, posen aquesta mirada en els infants que acompanyen. Som aquestes persones, les que formem el Seminari i volem compartir la nostra experiència amb vosaltres.

Emmi Pikler va néixer l'any 1902 a Viena i va passar la seva infància entre Viena i Budapest. Va estudiar medicina i pediatria en un ambient innovador i avantguardista. Les noves tendèn-

També, en diferents jornades i formacions, en les quals s'ha convidat les professionals de l'Institut Pikler.

Seminari de Reflexió Pikler-Lóczy de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

cies eren més naturalistes i respectuoses amb l'infant, i es basaven en gran part en la prevenció, entesa com la unió de condicions de vida per a un desenvolupament sa. L'any 1931, amb el naixement de la seva primera filla, va poder posar en pràctica les seves idees sobre el respecte del ritme natural de l'infant i en contra d'accelerar-ne el desenvolupament. L'evolució de la seva filla va confirmar les seves hipòtesis. Durant deu anys va treballar com a metge de família i acompanyava els infants mitjançant un seguiment i una observació setmanal. D'aquesta manera va ensenyar a moltes famílies a tenir confiança en la pròpia capacitat dels seus fills i a respectar els seus processos i ritmes. El 1946 va rebre l'encàrrec de dirigir a Budapest la casa bressol del carrer Lóczy. Hi va treballar fins al 1979. Hi acollien infants, no necessàriament orfes, dels quals les famílies no es podien fer càrrec, moltes vegades a conseqüència de la

guerra que s'havia patit. L'objectiu principal d'Emmi Pikler i les educadores que hi treballaven era que aquests infants creïessin en un entorn el més estable emocionalment possible, amb la intenció d'oferir-los unes experiències que els allunyessin de les conseqüències de l'hospitalisme tan habitual en aquest tipus de centres i buscant el benestar físic, cognitiu i afectiu de cadascun d'aquests infants.

Aquest acompanyament i el tracte minuciós dels infants van donar l'oportunitat a Emmi Pikler de dur a terme nombroses observacions i estudis sobre el desenvolupament dels infants, cosa que va determinar els seus principis bàsics:

- El valor de l'activitat autònoma.
- El valor d'una relació afectiva privilegiada amb l'adult.
- La necessitat d'afavorir en l'infant la presa de consciència de si mateix i del seu entorn.
- La importància d'un bon estat de salut física, que fa de base a la bona aplicació de la resta de principis, però n'és també el resultat.

Emmi Pikler mor l'any 1984. El 1986, les continuadores de la seva obra decideixen canviar el nom de la institució pel d'Institut Emmi Pikler.

A través d'aquests principis anem trobant eines, sobretot de reflexió, i es van alimentant les nostres ganes de saber. Des de la nostra experiència, escoltar, entendre i omplir-se del que Emmi Pikler ha compartit ens transforma de manera individual i, en el nostre cas, a cadascuna de les professionals de la petita infància.

Un cop començat el camí investigador, a la recerca d'informació, cercant una pauta o un

model clar, tot trontolla i ens endinsem en un conflicte propi. Vam prendre decisions sobre com volíem dur a terme la nostra pràctica educativa per aconseguir un model d'acompanyament dels infants de 0 a 3 anys, tot reivindicant la responsabilitat i el valor de la nostra professió, que la nostra societat no ens reconeix.

Emmi Pikler ens mostra trets fonamentals que ens ajudaran a crear una bona convivència, una entesa i un respecte perquè els infants puguin créixer de manera individual dins d'una col·lectivitat.

Iniciem ara un passeig per les situacions que es poden viure a les estances de les nostres escoles, per entreveure pràctiques piklerianes que ens ajudin a construir un model d'escola de qualitat.

L'estabilitat de les educadores, dels espais, dels materials, de l'ordre temporal, de les accions, de la comunicació en les seves diverses formes, són la base on s'emmarca la vida a l'estança. També cal remarcar la necessitat de donar temps als infants, a les famílies i als professionals per construir un bon encaix que ens faci créixer a tots, basat en la confiança i la comunicació.

El llenguatge oral i el corporal són font de comunicació. És important tenir cura d'on ens situem i quin to de veu fem servir. Les paraules han de ser precises i entenedores, que relatin i reforcin allò que viuen els infants. Els protagonistes són els infants.

L'observació és essencial per als professionals, per ajustar-se en tot moment a les necessitats de cada infant, per definir els espais i materials, per poder veure l'evolució i mirar des de fora les

situacions complexes. També, per detectar les mancances pròpies i poder reflexionar i continuar avançant en la tasca educativa.

«Només podem millorar l'eficàcia de la nostra feina si observem els infants: el seu humor, el seu joc, el seu comportament.»

ANNA TARDOS¹

Cal documentació per analitzar, recollir la realitat, construir la història de cada infant i fer visible la vida a l'escola.

Cal un equip on trobar la força per consolidar-se com a professional, per veure l'altre i voler avançar plegats en el dia a dia.

L'arribada dels infants a l'escola és un tema que requereix una planificació per tal que aquest període sigui el més individualitzat possible. Torns, grups reduïts, temps progressius i referents estables. És imprescindible posar la mirada en la realitat dels moments d'entrada a l'estança. Cal revisar la nostra ubicació, les paraules que dediquem a l'infant, les converses amb qui l'acompanya, l'evolució d'aquesta rebuda en el temps i construir així una entrada relaxada per a cadascú.

Si haguéssim de buscar un dels factors més importants per a la vida de l'ésser humà, sens dubte seria el vincle. Aquest es desenvolupa contínuament, tot i que en l'etapa 0-3 és fonamental. El vincle es construeix des del primer contacte, és com ens relacionem amb l'altre. Dia a dia va evolucionant, facilitant la bona entesa, el bon clima i l'alegria d'estar a prop. Amb el vincle, l'infant entra en relació amb el món exterior i és a través d'aquestes primeres relacions, que

comença a prendre consciència de si mateix. Com a educadores la nostra obligació és fomentar i crear un vincle afectiu amb cada infant.

Les primeres experiències autònomes existeixen des del naixement, en totes les activitats iniciades pel mateix infant, sense la intervenció directa de l'adult i orientada pel seu plaer i les seves ganes d'actuar. Aquesta activitat és font d'aprenentatges psicomotors, afectius i cognitius, que seran alhora fonaments de l'autonomia adulta.

«Perquè la vida activa d'un infant sigui satisfactòria per a ell, també des del punt de vista de la seva educadora, dues coses ens semblen fonamentals: que l'infant sigui lliure en els seus moviments i que, al seu nivell de desenvolupament, tingui alguna cosa en què ocupar-se.»

ANNA TARDOS i AGNES SZANTO-FEDER²

El joc autònom ha de ser una font d'alegria per a l'infant. A través seu aprèn coses activament, coneix el món i hi pot influir. Li ofereix informació d'ell mateix, del domini del seu cos, de com planificar, buscar estratègies i portar-les a terme. Descobreix connexions i relacions lògiques, aprèn les conseqüències de les seves decisions.

«Depèn clarament de l'adult el fet que l'interès inherent de l'infant pel món que l'envolta es mantingui de manera exitosa; i és també l'adult qui ha de crear contínuament els requisits i les condicions en què un joc lliure, independent, pugui prosperar.»

ÉVA KÁLLÓ i GYÖRGYI BALOG³

El desenvolupament motor de cada infant, sense la intervenció de l'adult, passa per postures i desplaçaments molt coneguts (capgirar-se, asseure's, gatejar, posar-se dret i caminar), així com per posicions intermèdies, moltes vegades desconegudes, que asseguren el pas d'una gran posició a una altra. L'infant fa allò per al que està preparat. Cada nova adquisició procedeix de la precedent, no emergeix fins que la precedent no està consolidada per a adquisicions futures.

Tant en el moviment lliure com en el joc, cada infant avança al seu ritme i decideix per si mateix què, quan i com ho fa.

Com a educadores, entendre i portar a terme a les estances l'activitat autònoma té un llarg recorregut, tenint la satisfacció de viure uns bons resultats i experiències.

En els espais de joc, veiem els infants realitzant una infinitat de descobertes de forma autònoma. L'adult, amb el temps, s'haurà pogut anar retirant d'aquesta necessitat de proximitat que tenen molts infants. Podrà anar complint la seva llarga llista de tasques: endreçar

els materials amb cura, observar el joc per conèixer el moment maduratiu de cadascú, prendre alguna nota —com una paraula que sentim per primer cop—, posar paraules a les normes i els límits que posen ordre en l'inici de les relacions i la vida en grup. Tot el que fa

l'adult ho fa de manera individualitzada i ho pot fer així perquè es va construint un benestar generalitzat. Els infants troben plaer i satisfacció en l'activitat autònoma, sabent que cadascú compartirà un temps individualitzat amb l'educadora que reforçarà la seguretat emocio-

nal, al mateix temps que augmenta la seva complicitat i és vist per l'adult.

L'atenció a les cures és la base on es sustenta tot l'acompanyament, per a Emmi Pikler. A l'Institut Pikler-Lóczy de Budapest han creat un seguit de tècniques molt concretes sobre com la mà de l'educadora s'apropa a l'infant, com agafar un nadó de terra, com traslladar-lo o deixar-lo, com demanar el braç o la cama per col·locar la roba i com demanar permís per treure els mocs, entre d'altres. Tot en la línia de veure l'infant com una persona capaç i competent, que pot prendre les seves decisions i mereixedor del nostre respecte i la nostra atenció plena.

Aquests moments privilegiats i de relació conjunta infant-educadora procuren a l'infant el sentiment i la sensació de benestar i seguretat. El tracte ha de ser delicat, ja que és l'infant qui rep aquestes atencions en el seu cos.

Per conèixer les característiques individuals de cada infant necessitem temps. Un temps que marca l'infant i que l'adult segueix, responent a les seves manifestacions en el moment precís. Tot això fa possible un diàleg recíproc que li proporciona seguretat i coneixement d'ell mateix, de les educadores que l'acompanyen i de tot el que viu.

Les paraules embolcallen les vivències de l'infant i transmeten allò que viu i necessita. Per això li anirem explicant tot allò que fem durant les cures amb un to de veu afable. Les atencions van variant d'acord amb l'evolució de l'infant. La seva cooperació i participació és cada cop més gran i fa que l'adult deixi pas perquè les faci l'infant, sense forçar, a mesura que ell se'n senti capaç.

El canviador de Lóczy és un dels materials que progressivament està arribant a més centres. Facilita a l'infant la seva necessitat de moviment, de posar-se dempeus, d'observar i descobrir l'entorn que l'envolta des d'una altra perspectiva, alhora que delimita l'espai per permetre que l'infant estigui segur i aquest sigui un acte satisfactori per a ambdues parts.

Cal procurar que els àpats siguin una font d'alegria i plaer per a l'infant i l'educadora. És l'infant qui determina el ritme i la progressió. L'educadora ha de conèixer els hàbits, els gestos i els gustos de cada infant per individualitzar aquest moment al màxim. Els primers contactes amb l'estona dels àpats dels més petits són el dinar a la falda. Gradualment i seguint l'evolució de l'infant, es farà el pas a seure a la cadira, buscant sempre la manera més individualitzada possible.

A Lóczy tot està pensat per al benestar de l'infant, la mida dels gots i les culleres, de les taules i les cadires, els elements a tenir en compte per passar de la falda a la cadira, i de la cadira al petit grup. Sempre amb l'acompanyament i la mirada atenta de l'adult referent. Mai s'obliga a menjar més del que l'infant accepta amb gust i l'adult no fa servir tècniques refinades de persuasió per aconseguir que mengi una mica més.

Les escoles i educadores que portem a la pràctica aquest treball piklerià ens sentim més segures del que fem, i tenim una relació més gratificant amb cada un dels infants. Tots els canvis porten un temps de reflexió, de justificació teòrica, d'aplicació, d'observació dels resultats i de reestructuracions profundes. Cal anar a poc a poc.

Avui ja són moltes les escoles que tenen interès per anar integrant petits detalls piklerians i van trobant bons resultats, però cal fer-ne una revisió constant. Per a nosaltres, es tracta de consolidar canvis profunds que trobem en els ensenyaments transmesos per Emmi Pikler i les seves continuadores. És la nostra decisió fer aquests canvis per acompanyar la petita infància, pel respecte i valor que es mereixen tots els implicats en la nostra professió. ■

Seminari de reflexió Pikler-Lóczy de l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

Notes

1. TARDOS, A.: «El papel de la observación en el trabajo educativo», a *Claves de la educación Pikler-Lóczy*, Budapest: Associació Pikler-Lóczy d'Hongria, 2018, pàg. 116.
2. TARDOS, A, i A. SZANTO-FEDER: «¿Qué es la autonomía desde la primera edad?», a *Claves de la educación Pikler Lóczy*, op. cit., pàg. 77.
3. KÁLLÓ, E., i G. BALOG: *Los orígenes del juego libre*, Budapest: Associació Pikler-Lóczy d'Hongria, 2013, pàg. 15.

Bibliografia

- APELL, G., i M. DAVID: *Lóczy ou le maternage insolite*. Traduït al castellà a *Lóczy, una insólita atención personal*, Barcelona: Octaedro, 2010.
- HERRÁN, E. (ed.): *Claves de la educación Pikler-Lóczy*, Budapest: Associació Pikler-Lóczy d'Hongria, 2018.
- KÁLLÓ, E., i G. BALOG: *Los orígenes del juego libre*, Budapest: Associació Pikler-Lóczy d'Hongria, 2013.